

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора педагогічних наук
Кучая Олександра Володимировича
на дисертаційне дослідження Богущ Людмили Андріївни
**«Підготовка магістрів у галузі міжнародних відносин до стратегічного
управління професійною кар'єрою»**
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної підготовки

В умовах динамічних змін формується соціальний запит на фахівців як креативних особистостей, котрі гнучко орієнтуються в постійно мінливій дійсності, котрі вільно володіють фундаментальними знаннями і які здатні приймати нетривіальні рішення та оригінально вирішувати фахові завдання, проявляти готовність до нововведень та активно здійснювати інноваційну професійну діяльність, готових до управління професійною кар'єрою.

Дослідженням проблеми підготовки майбутніх фахівців до управління професійною кар'єрою активно займаються як українські, так і зарубіжні вчені. Людмилі Андріївни вдалося знайти „незаповнену нішу” в цій галузі. Предметом дослідження вона обрала педагогічні умови підготовки магістрів міжнародної інформації до стратегічного управління професійною кар'єрою, мотивуючи актуальність свого дослідження потребою всебічного вивчення професійної кар'єри, яка осмислюється як важливий показник розвитку людини в соціальній системі, пов'язаний з набуттям професійної самоідентичності, мобільністю, відповідальністю, прийняттям культури, ціннісних орієнтацій професійного середовища, безперервної самоосвіти, саморозвитку, самоактуалізації, а також тим, що основними глобалізаційними детермінантами сучасної освіти, які в майбутньому лише посилюватимуться, є передбачення й урахування вимог ринку праці до професійних характеристик майбутніх фахівців, орієнтація на перспективи динамічного розвитку регіонального, національного та світового ринків праці.

В означеному ракурсі рецензоване міждисциплінарне, цілісне, системне дослідження є гостро актуальним як на соціально-культурному, законодавчому, так і теоретичному та професійно-практичному рівнях. Тому що, ключем до

економічної, соціальної і політичної конкурентоспроможності держави є особистість нового типу, особистість-лідер, особистість здатна до професійного кар'єрного росту.

Водночас маємо визнати: вища школа ще доволі часто слабо виконує це завдання – що призводить до примітивізації рівня професійної підготовки. Відповідь на ці складні питання, пов'язані із трансформаційними процесами, цінностями буття людини у сучасному глобалізованому світі, прагне знайти Людмила Андріївна і доводить, що магістратура є ефективною домінантою у підготовці магістрантів до стратегічного управління професійною кар'єрою.

Ураховуючи вище зазначене, немає сумніву у тому, що дисертація Богуш Людмили Андріївни є актуальною для пошуку та розробки інноваційних підходів і технологій щодо професійної підготовки майбутніх магістрів в галузі міжнародних відносин

Актуальність і важливість дослідження знайшли належне обґрунтування: розкрито значення розв'язання проблеми; охарактеризовано потреби практики вищої школи у її вирішенні; розкрито суперечності, на розв'язання яких спрямовано дослідження.

Відзначимо, що дисертантка дослідила міжнародні документи з проблеми розвитку освіти в умовах глобалізації та європейської інтеграції, загальнодержавні документи, що становлять нормативно-правову базу магістратури, враховувала вимоги галузевого стандарту вищої професійної освіти та освітньо-кваліфікаційні вимоги магістратури в галузі міжнародних відносин..

Авторка обґрунтовує важливість означеної проблеми на методологічному (обґрунтовано положення системного, аксіологічного, синергетичного, антропологічного, суб'єктно-діяльнісного методологічних підходів щодо підготовки майбутніх магістрів в галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійною кар'єрою), на теоретичному та професійно-практичному рівнях.

На основі огляду теоретичних джерел та вивчення освітньої практики закладів вищої освіти здобувачем коректно визначено *мету, об'єкт і предмет наукового пошуку*. Обґрунтованість наукових результатів рецензованої роботи

забезпечена використанням комплексу теоретичних й емпіричних методів дослідження. Мета, завдання та методологія дослідження зумовили його структуру. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, додатків та списку використаних джерел.

Цінність роботи вбачаємо у наявності „наскрізної” концептуальної ідеї: що підготовка до стратегічного управління професійною кар’єрою майбутніх магістрів в галузі міжнародних відносин у процесі професійної підготовки є багатовимірним процесом, що відбувається поетапно, в логічній послідовності, за визначених авторкою педагогічних умов і характеризується певною метою, якісно новими змінами у психологічній сфері.

У першому розділі *«Теоретичні аспекти підготовки магістрів у галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійною кар’єрою»* кваліфіковано здійснено аналіз літератури з теми дослідження з метою уточнення провідних дефініцій. Викладаючи матеріали, дисертантка продемонстрував ґрунтовну обізнаність у предметі дослідження, засвідчила розуміння сутності вітчизняних і зарубіжних традицій щодо категорійного апарату дослідження.

Автор чільне місце відводить дослідженню питання щодо впорядкування дефініції поняття „кар’єра”, „професійна кар’єра” та „стратегічне управління”, наводячи різні підходи до трактування означеного феномена. Кваліфіковано проаналізовані наукові підходи вітчизняних та зарубіжних дослідників досліджуваного феномена, дозволили з’ясувати зміст і концепти основних понять дослідження: „кар’єра”, „професійна кар’єра”, „стратегічне управління професійною кар’єрою”, „підготовка магістрів в галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійною кар’єрою”, їх зміст, взаємозв’язок та взаємозалежність.

Щодо розуміння самого поняття „професійна кар’єра” та „стратегічне управління” зазначимо, що ґрунтовно проведений контент-аналіз поняття, результати якого подані у параграфі 1.1 та 1.2, уміння робити науково виважені висновки та узагальнення, дозволили автору запропонувати своє оригінальне, уточнене, розширене та переосмислене тлумачення цих понять. Авторка трактує *стратегічне управління професійною кар’єрою майбутнього магістра у галузі міжнародних відносин як динамічну сукупність управлінських процесів (аналіз середовища, визначення цілей, вибір стратегії, вжиття заходів для досягнення цілей, оцінювання і контроль), що забезпечують цілеспрямоване втілення виробленої стратегії розвитку професійної кар’єри, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності працівника.*

На підставі узагальнення основних наукових понятійно-категоріальних ознак досліджуваного феномену визначено сутність поняття *готовності до стратегічного управління професійною кар'єрою майбутнього магістра міжнародних відносин як інтегративного цілісного особистісного новоутворення, що має компонентну структуру і включає спрямованість на розвиток професійної кар'єри (потреби, мотиви, інтереси, ціннісні орієнтації), професійно-операційну підструктуру (наявність фахових знань, умінь, навичок), самосвідомість (здатність до самоменеджменту, самоконтролю, самовдосконалення і саморефлексії), комплекс індивідуально-типологічних особливостей і якостей, що забезпечують конкурентоспроможність фахівця та високу результативність професійної діяльності.*

Описові матеріали, аргументи і висновки, що впливають із кожного параграфу першого розділу дисертації, узгоджені між собою і логічно вмотивовані.

У другому розділі «*Обґрунтування педагогічних умов та структурно-функціональної моделі підготовки магістрів у галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійною кар'єрою*» цілком доказово, з урахуванням результатів наукових досліджень подано визначення і кваліфіковано обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх магістрів в галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійною кар'єрою. Визначені педагогічні умови (акмеологізація освітньо-кар'єрних маршрутів магістрів у галузі міжнародних відносин; збагачення рефлексивного досвіду магістрів у галузі міжнародних відносин засобами проектування навчально-цифрових наративів; мобілізація самоуправлінських ресурсів майбутніх магістрів у галузі міжнародних відносин, формування умінь стратегічного планування професійної кар'єри) є ефективними, як показує аналіз дослідно-експериментальної роботи (п. 3.2).

Виокремлення зазначених педагогічних умов детерміновано особливостями гуманізації та інноватизації навчального процесу у закладах вищої освіти.

Тривалий період дослідно-експериментальної роботи (2014 – 2018 рр.), різноманітний комплекс методів, виявлений на констатувальному етапі переважно низький і середній рівні готовності до стратегічного управління магістрів-міжнародників, дозволили означити причини такого стану й обґрунтувати модель реалізації педагогічних умов підготовки майбутніх магістрів в галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійною кар'єрою. Розроблена модель (п. 2.3, рис.2.3.1) представлена авторкою як складна, відкрита, динамічна система, що характеризується певною метою, завданнями, побудована з урахуванням положень системного, аксіологічного, синергетичного, антропологічного, суб'єктно-діяльнісного методологічних підходів, принципів системності, акмеологічності,

індивідуалізації. Визначені компоненти моделі відображають цілісний педагогічний процес, зміст, форми, методи, етапи реалізації педагогічних умов підготовки до стратегічного управління у професійній підготовці магістрантів за напрямом підготовки «магістр» у галузі міжнародних відносин.

У третьому розділі *«Дослідно-експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов і моделі підготовки майбутніх магістрів у галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійною кар'єрою»* знайшли відображення усі етапи підготовки і здійснення експериментального дослідження запропонованої проблеми, його концептуальні засади. Результати педагогічного експерименту дозволили авторці досягнути мети.

Процес розробки й організації експериментального дослідження спирався на принципи об'єктивності, системності та послідовності експерименту.

Виконане дослідження свідчить про досконале володіння дисертанткою методикою наукового пошуку. На основі отриманих результатів педагогічного експерименту зроблено висновок про те, що реалізація обґрунтованих педагогічних умов та моделі ефективно впливає на підготовку майбутніх магістрів в галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійною кар'єрою.

Достоїнством роботи є вдало розроблений діагностичний інструментарій (п.3.1.), де подано комплекс діагностувальних методик, який забезпечував можливість інтегрування окремих критеріїв готовності до стратегічного управління професійною кар'єрою у єдиний показник, що сприяло виявленню динаміки досліджуваного процесу у часі підготовки майбутніх фахівців у галузі міжнародних відносин в умовах магістратури.

Ступінь обґрунтованості використаних методів, а також одержаних результатів дисертації.

Аналіз тексту дисертації, автореферату, змісту публікацій дозволяють зробити висновок про наукову обґрунтованість і достовірність викладених автором результатів. Сформульований дисертанткою предмет дослідження обумовив необхідність урахування основних наукових положень інноватики, закономірностей і принципів інноваційних освітніх процесів, які на методологічному, теоретичному та практичному рівнях визначають концептуальні засади готовності майбутніх магістрів галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійною кар'єрою у процесі професійної підготовки. Одержані дисертанткою результати достатньо переконливо представлено у висновках до розділів та загальних висновках, які відповідають основним положенням рецензованого дослідження та визначеній меті

П'ять завдань авторка виконала загалом коректно, застосовуючи необхідні теоретичні й емпіричні методи, зокрема аналіз і синтез філософських, психологічних, педагогічних, нормативно-правових джерел, інтернет-ресурсів,

авторефератів, дисертацій, вивчення та узагальнення практики діяльності закладів вищої освіти, навчально-програмної документації, психолого-педагогічне спостереження, анкетування, тестування, бесіди, методи самооцінювання, експертне оцінювання – для з'ясування стану розробленості проблеми, формулювання терміносистеми базових понять і концептуалізації основних положень дисертації; ретроспективний аналіз зарубіжного і вітчизняного педагогічного досвіду – для встановлення особливостей розбудови ступеневої освіти, професійної підготовки магістрів гуманітарного профілю; моделювання – для розробки моделі реалізації визначених педагогічних умов розвитку конструктивного лідерства магістрів гуманітарних спеціальностей у часі професійної підготовки; педагогічний експеримент (тривав упродовж 2010 – 2018 рр.), охоплював 297 респондентів (із них - 250 студентів та 47 викладачів), які були забезпечені відповідними методичними матеріалами, розробленими дисертантом); *математичної статистики* – метод середніх величин, парних порівнянь, групування, вимірювання, ранжування даних, графічне відображення результатів для кількісного та якісного аналізу емпіричних даних й валідності отриманих результатів.

Вибір методів дослідження обумовлено характером фактичного матеріалу, умовами і метою дослідження та є адекватним тим завданням, які розв'язує дисертантка. У результаті теоретичного й експериментального дослідження виявлено та підтверджено наявність об'єктивних, закономірних, істотних зв'язків між системністю, ефективністю, результативністю, продуктивністю та комплексом виокремлених автором педагогічних умов. Отримані експериментальні дані та результати їх опрацювання свідчать про ефективність педагогічних умов та моделі підготовки магістрантів в галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійно кар'єрою.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів

Дисертація містить нові наукові положення, що сприяють розв'язанню проблеми якості підготовки магістрів гуманітарних спеціальностей в умовах інтеграції вищої освіти України у світовий та європейський освітні простори, посилення уваги освітян, суспільства до розвитку професіоналізму, лідерства, конкурентоспроможності майбутніх фахівців.

Результати дослідження, навчально-методичні комплекси дисциплін можуть бути використані для подальшого вдосконалення теорії і методики професійної освіти, розробки освітньо-професійних програм підготовки майбутніх магістрів в галузі міжнародних відносин, організації навчального процесу з фахових, педагогічних, психологічних дисциплін, самостійної, індивідуальної роботи, науково-дослідної роботи магістрантів. Отримані авторкою результати сприятимуть розробці науково-методичного супроводу організації навчально-виховного процесу у закладах вищої освіти; створенню цілісної системи підготовки майбутніх магістрів-міжнародників до

стратегічного управління професійною кар'єрою у процесі професійної підготовки.

Повнота викладу результатів в опублікованих працях

Відзначимо достатній рівень оприлюднення результатів дослідження. Зміст дисертації повною мірою відображений у 14 наукових і навчально-методичних працях автора. 5 статей здобувачем опубліковано у провідних фахових наукових виданнях; 3 – у зарубіжних фахових виданнях, 5 статей – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації

Автореферат повністю відображає зміст і висновки з дослідження.

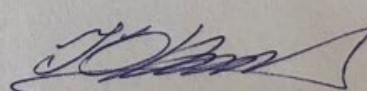
Суттєві здобутки дисертанта, викладені у роботі, свідчать про логічність, самостійність і завершеність останньої. Водночас, відзначаючи достатньо високий науковий рівень дисертаційного дослідження, вважаємо за необхідне висловити окремі зауваження та побажання:

1. Ураховуючи суспільний резонанс та соціальне значення досліджуваної проблеми, варто було б піднести на вищий рівень методологічне обґрунтування проблеми: більш чітко розкрити положення теорії наукового пізнання, гуманістичної філософії, педагогічної і психологічної науки про людину, гуманістичні принципи освіти.
2. Оскільки у локусі дослідницького інтересу дисертантки було підготовка магістрантів до стратегічного управління професійною кар'єрою на етапі здобуття професії (тобто під час навчання у закладі вищої освіти), то, вважаємо, у дисертації недостатньою мірою висвітлено такий чинник формування досліджуваного феномену як навчання, стажування, проходження практики та дослідницька робота студентів, значущість міжкультурної і міждисциплінарної комунікації, яка виникає у сучасній освіті, яка натепер вже є транскордонним і транснаціональним явищем.
3. Ураховуючи мету дослідження, доцільно було б з'ясувати, як реалізовувалася модель, яких педагогічних умов (однієї чи всіх) дотримувалась здобувачка на кожному із організаційних етапів, яким чином було подолано виявлені автором суперечності.
4. У дисертації авторка дослідження акцентує увагу на тому, що в магістратурі принципово повинна змінитися позиція і тих, хто викладає і здійснює науково-дослідницьку підготовку магістрантів. Бажано було б окреслити особливості педагогічної дії викладача-майстра, відтак, розглядаючи педагогічні умови, варто було б зупинитися і на такій

Проведена експертиза дає можливість зробити висновок, що рецензована дисертація є самостійною, структурно завершеною працею, в якій здійснено комплексне вирішення актуального наукового завдання з теорії і методики професійної освіти, що полягало в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов підготовки майбутніх магістрів в галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійною кар'єрою та моделі їх реалізації у процесі професійної підготовки.

Дисертація «Підготовка магістрів в галузі міжнародних відносин до стратегічного управління професійною кар'єрою» відповідає паспорту спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, профілю спеціалізованої вченої ради К 08.120.02 у ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», вимогам пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. №567 (зі змінами, внесеними згідно постанов Кабінету Міністрів України за № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р.), що дає підстави для присудження Богуш Людмила Андріївна наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

доктор педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

 О.В. Кучай

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ
Начальник відділу кадрів
М.В. Михайліченко
10 2018 р.